

Materiał szkoleniowy
dla kandydatów na Wolontariuszy I stopnia w Schronisku „Na Paluchu”

Spis treści

I. O SCHRONISKU	1
II. WOLONTARIAT	2
III. OPIEKA NAD KOTAMI.....	3
IV. NAJWAŻNIEJSZE ZAGADNIENIA DOT. ZACHOWANIA ZWIERZĄT	3

I. O SCHRONISKU

Schronisko na Paluchu im. Jana Lityńskiego przyjmuje zwierzęta pochodzące z terenu m.st. Warszawy i z gmin: Piaseczno, Łomianki, Tarczyn i Raszyn. Zwierzęta znalezione na innym terenie muszą być przyjęte przez jednostki zobowiązane do opieki nad bezdomnymi zwierzętami z danego terenu. Obecnie w naszym schronisku przebywa na co dzień około 450 psów, a liczba kotów waha się od 30 w okresie zimowym do nawet 250 w okresie letnim. Miesięcznie do Schroniska trafia ok. 250 zwierząt, w tym ok. 150 psów i ok. 100 kotów.

- Każde zwierzę dostarczone do schroniska jest sprawdzone czytnikiem, czy nie ma chipa, a następnie opisane, sfotografowane, ma nadany nr identyfikacyjny, przechodzi badanie lekarskie, jest chipowane, zaewidencjonowane w dokumentacji schroniska i zaszczepione przeciwko chorobom zakaźnym oraz zabezpieczone przeciwko pchłom i kleszczom.
- Z Biura Adopcji zwierzę trafia na kwarantannę, która trwa 15 dni. Odizolowanie zwierząt trafiających do schroniska od zwierząt już w nim przebywających i zaszczepionych jest konieczne, albowiem nie jest znany ich status epizootyczny. Nawet jeśli w chwili przyjęcia zwierzę nie wykazuje objawów chorobowych, to nie znaczy, że nie jest zarażone, okres inkubacji chorób jest różny i może wynosić nawet do 14 dni. Po kwarantannie zwierzę szczepione jest przeciwko wściekliźnie. Okres kwarantanny to także czas na odnalezienie zwierzęcia przez właściciela, w tym czasie zwierzę nie może być wydane do adopcji. Wolontariuszy obowiązuje zakaz wstępu na kwarantannę.
- Każdego dnia zwierzętami zajmują się Opiekunowie, którzy sprzątają boksy, zmieniają wodę, karmią psy, socjalizują, podają leki, doprowadzają i asystują przy badaniach. Opiekunowie pracują według grafiku. Każdy rejon ma opiekuna stałego i zastępcę.
- W schronisku funkcjonuje Azyl I (część dla zdrowych kotów), kwarantanna i Azyl II (szpital koci) oraz kontenery dla kotów chorych i zdrowych. Obowiązują ścisłe zasady przemieszczania się pomiędzy poszczególnymi częściami. O zasadach przemieszczania

się i prawidłowej kolejności korzystania z pomieszczeń wolontariusza podczas pierwszej wizyty informuje lider grupy/opiekun.

- Wolontariuszy obowiązuje zakaz wchodzenia do miejsc kwarantanny kotów tj. na kwarantannę oraz do sal kwarantanny w kocim szpitalu.
- Do szpitala trafiają wszystkie chore koty. Największym problemem z jakim borykamy się w schronisku odnośnie do kotów są katar koci i panleukopenia. Do szpitala trafiają także małe kocięta, jeszcze niesamodzielne, pozbawione matek. Dla takich kociąt utworzony został tzw. Koci Żłobek.
- Do pokojów kociarni nie można wchodzić bez opiekuna lub wolontariusza. Absolutnie nie można bez jednorazowych rękawiczek dotykać kociąt, ponieważ nie uzyskały one jeszcze odporności poszczepiennej i można zagrozić ich życiu.

II. WOLONTARIAT

Organizacja wolontariatu w Schronisku na Paluchu im. Jana Lityńskiego.

- W naszym schronisku obecnie działa 650 aktywnych wolontariuszy (w tym ok. 30 wolontariuszy kocich).
- Wolontariusze działają w 21 grupach (20 grup psich, 1 kocia), każda z nich ma swoich podopiecznych. Szczegółowe zasady pracy Wolontariusza, a także zasady funkcjonowania grup określa Regulamin Wolontariatu (utworzony przy współpracy z Wolontariuszami).
- Każdy wolontariusz musi być pełnoletni.

Uwaga! Ze względów bezpieczeństwa dzieci nie mogą brać udziału w wolontariacie (nawet jako osoby towarzyszące). W schronisku może dochodzić do niebezpiecznych sytuacji (zerwanie się psa ze smyczy, pogryzienia itp.) - od Wolontariuszy oczekujemy poświęcenia całej uwagi naszym podopiecznym.

- Ze schroniskiem współpracują też w ramach wolontariatu fotografowie, amatorzy i profesjonaliści. Fotowolontariusze robią zdjęcia zwierzętom w schronisku i na różnych wydarzeniach, w których bierzemy udział z psami.
- Wolontariusze dzielą się na Pomoc wolontariusza (w trakcie wprowadzenia i szkolenia do pracy wolontariusza), Wolontariusza wspierającego (obecność w schronisku minimum raz w miesiącu na 3h) i Wolontariusza (obecność w schronisku minimum 2 razy w miesiącu, każdorazowo minimum po 3h).
- Pomoc wolontariusza:
 - musi umówić się telefonicznie z Wolontariuszem wskazanym przez schronisko, a następnie potwierdzić schronisku umówienie się na minimum 3 dni przed planowaną wizytą,
 - musi podpisać umowę o Współpracy na Zasadzie Wolontariatu i odebrać identyfikator podczas pierwszej wizyty, ZANIM rozpocznie pracę jako wolontariusz,
 - ma obowiązek noszenia identyfikatora imiennego w widocznym miejscu przez cały czas pobytu w schronisku,
 - minimum przez pierwszy miesiąc pozostaje pod nadzorem Wolontariusza - dopóki nie nabierze doświadczenia i nie otrzyma od Lidera Grupy zgody na samodzielną pracę.

III. OPIEKA NAD KOTAMI

- Schronisko jest otwarte dla wolontariuszy w godzinach 10.00 do 18.00.
- Do głównych zadań wolontariuszy należą czynności porządkowe i socjalizacja kotów
- Pomoc Wolontariusza oraz Wolontariusz wspierający nie przeprowadzają rozmów przedadopcyjnych, nie piszą ogłoszeń – te zadania należą do Wolontariuszy.
- Opieka nad kotami w schronisku to najlepsza okazja, by socjalizować zwierzę, nawiązać z nim więź i ocenić, jakiego domu potrzebuje.
- Wolontariusz ma obowiązek zgłaszać opiekunowi/lekarzowi wszelkie niepokojące zachowania u kota.
- Często kot w pierwszym kontakcie bywa wycofany, unika kontaktu z człowiekiem czy wysyła sygnały ostrzegawcze. Ważne, by nie zmuszać kota do interakcji i stosować metodę małych kroków.
- W socjalizacji kotów wycofanych lub po prostu przestraszonych schroniskiem, w którym niedawno się znalazły, bardzo przydają się małe, smakowite smaczki – często nagradzaj nimi kota, gdy sam zwróci na Ciebie uwagę czy zdecyduje się podejść i buduj w ten sposób pozytywne skojarzenia z Twoją obecnością.

IV. NAJWAŻNIEJSZE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE ZACHOWANIA ZWIERZĄT

Mowa ciała kotów – sposób porozumiewania się z człowiekiem i innymi zwierzętami, właściwe rozumienie sygnałów wysyłanych przez inne zwierzęta.

Elementy ciała, na które należy zwracać uwagę podczas oceny stanu emocjonalnego zwierzęcia:

- pozycja ciała
- ułożenie uszu i ogona
- sierść
- mimika
- wydawane dźwięki

Mowa ciała

Koty mają bardzo rozbudowany system komunikacji. Oprócz sygnałów dźwiękowych bardzo ważne są sygnały, jakie kot przekazuje za pomocą poszczególnych części ciała. Aby w pełni poprawnie zinterpretować stan emocjonalny naszego kota, należy obserwować całą komunikację niewerbalną, nie tylko jej poszczególne elementy. np. rozszerzone źrenice oznaczają lęk i strach, jest to reakcja obronna. Zwężone natomiast są oznaką mobilizacji i agresji. Uwaga: wielkość źrenic zależy przede wszystkim od światła, dlatego nie można jedynie na tej podstawie ocenić, że kot się boi lub chce zaatakować.

ZRELAKSOWANY	
Głowa:	Pozycja ciała:
 Kot w tym stanie nie wydaje żadnych dźwięków, jedynie mruczenie z zadowolenia. Oczy są otwarte lub półprzymknięte oznaczają one zrelaksowanie i spokój, źrenice nie powiększone, wibrysy (wąsy) ułożone poziomo, lekko do dołu. Uszy są w pozycji stojącej, mogą się kierować do źródła dźwięku.	 Kot w pozycji leżącej na boku lub brzuchu, może być też w pozycji siedzącej lub spać. Głowa jest na wysokości linii grzbietu lub lekko uniesiona. Oddech spowolniony, może reagować na źródła dźwięku. Łapy są rozluźnione, ogon leży bez ruchu, może być podwinięty do ciała lub zwisać swobodnie.

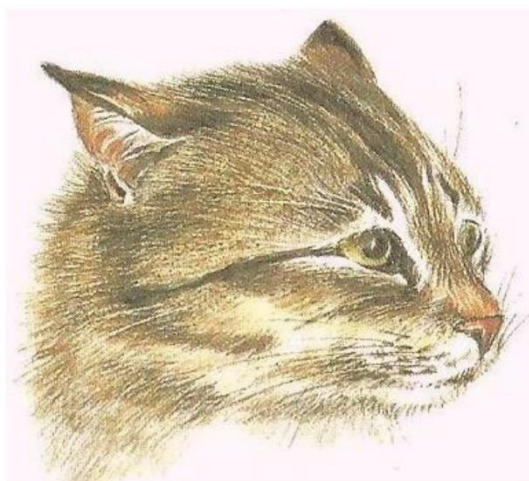
źródła, uszy postawione pionowo lekko do

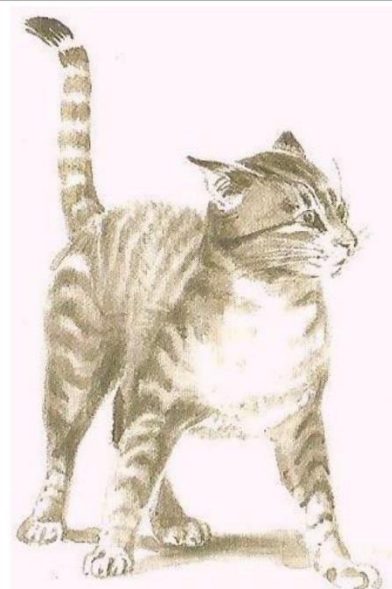
przodu lub tyłu. Oczy szeroko otwarte, źrenice lekko powiększone, wibrysy skierowane do przodu. Czujny kot nie wydaje żadnych dźwięków.

i zad), przednie łapy są rozstawione lub wyprostowane (w zależności od pozycji). Ruchy ogona są nerwowe. Kot uważnie obserwuje otoczenie.

SPIĘTY, NIESPOKOJNY

Głowa jest ponad ciałem, uszy i wibrysy przyciśnięte do czaszki skierowane do tyłu, oczy szeroko otwarte, powiększone źrenice. Kot może wydawać różne dźwięki tj. miauczenie, warczenie, wycie. Może też nie wydawać żadnych odgłosów.

Postawa kota jest zwarta i gotowa. Przednie łapy wyprostowane, tylne lekko ugięte. Ogon w górze lub opuszczony, porusza się nerwowo, ale niezbyt szybko. Sierść na karku może być lekko zjeżona. Kot jest w gotowości do natychmiastowej reakcji.

PRZESTRASZONY

Głowa znajduje się na wysokości grzbietu, uszy skierowane do tyłu, oczy szeroko otwarte, źrenice rozszerzone, nieruchomy wzrok. Przestraszony kot może wydawać całą gamę dźwięków tj. warczenie, miałczenie, syczenie.

W tej pozycji kot zastyga w bezruchu. Grzbiet jest wygięty w łuk. Ogon jest bardzo blisko ciała, sierść zjeżona na całej linii grzbietu i ogona. Postawa ta ma na celu odstraszenie przeciwnika, może też leżeć skulony płasko przy ziemi na ugiętych łapach.

PRZERAŻONY, GOTOWY DO ATAKU

Głowa kota jest nisko opuszczona, Oczy szeroko otwarte, źrenice maksymalnie rozszerzone. Uszy bardzo blisko czaszki położone do tyłu. Wibrysy nastroszone, mogą być odchylone do tyłu. Kot może wydawać całą gamę dźwięków, najbardziej charakterystyczne jest wycie i syczenie.

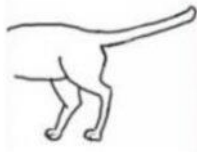
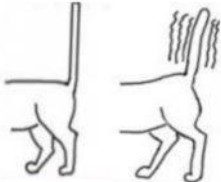
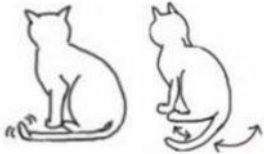
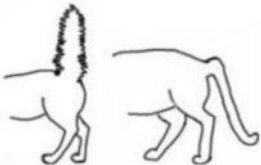

Postawa ciała jest obniżona, grzbiet zjeżony łukowato wygięty, ogon schowany pod siebie. Przerażony kot zastyga w bezruchu, gotowy na atak lub ucieczkę.

Źródła obrazków: Hannelore Grimm, "Kociak przybywa do domu"

Mowa ogona

Najważniejszą i podstawową funkcją jaką pełni ogon u kota jest po prostu wspomaganie utrzymania równowagi. Koty to zwierzęta niezwykle zwinne, które z łatwością i gracją chodzą po płocie, drzewach czy szczytach dachu. Wszystko to dzięki bardzo dobrze rozwiniętemu zmysłowi równowagi wspomaganemu przez ogon. Pomaga on utrzymać środek ciężkości w odpowiednim miejscu nawet przy szybkich skrętach ciała podczas ucieczki i polowania. Koci ogon pełni bardzo ważną rolę również w komunikacji. Mówi on o emocjach, nastawieniu do innych i nastroju. Dzięki niemu najłatwiej możemy rozpoznać co w danym momencie czuje się nasz kot.

Pozycja ogona	Mowa ogona
	Neutralna pozycja kociego ogona, opuszczony, stanowi przedłużenie grzbietu. Kot jest spokojny i nastawiony neutralnie do otoczenia. Nie przeżywa żadnych skrajnych emocji, tzn. nie jest ani przestraszony ani podekscytowany.
	Ogon wyprostowany i postawiony pionowo w górę prezentuje nam kot kiedy jest zadowolony, wesoły i przyjaźnie nastawiony. Kiedy kot cieszy się np. na nasz widok może wykonywać charakterystyczne szybkie ruchy ogonem przypominające drganie.
	Machanie wyprostowanym w górę ogonem wcale nie oznacza zadowolenia, w ten sposób kot pokazuje, że jest czymś zaniepokojony, ale równocześnie zainteresowany (ambiwalentny)
	Poruszający się sama końcówka ogona to oznaka skupienia i zainteresowani. Widzimy to kiedy kot obserwuje np. ptaki za oknem lub czał się na zabawkę. Wraz ze wzrostem emocji ruchy ogona są coraz szybsze. Gwałtowne i mocne ruchy ogona oznaczają dużą złość i irytację. W tym stanie emocjonalnym nie należy zaczepiać kota, gdyż jest duże prawdopodobieństwo ataku.
	Wygięty ogon opuszczony w dół (może być napuszony i nastroszony wyprostowany to zawsze oznaka agresji oraz skrajnie negatywnych emocji. Kot w tym stanie jest gotowy do walki, sprowokowany i postawiony w sytuacji bez możliwości ucieczki atakuje.

Komunikacja werbalna

Dzikię dorosłe koty miauczą bardzo rzadko, nie potrzebują tego rodzaju komunikatów do porozumiewania się między sobą. Miauczenie kota powstaje w wyniku socjalizacji z człowiekiem. Jest to kocia odpowiedź na naszą komunikację werbalną. Rodzajów miauczenia jest wiele, każdy, kto ma kota, doskonale wie, kiedy jego pupil ma ochotę na zabawę, a kiedy przypomina, że czas na jedzenie. Jak odróżnić poszczególne komunikaty dźwiękowe?

- Krótkie miauknięcie oznacza powitanie, zagadanie „cześć, co słychać”
- Kilka krótkich miauknięć; często słyszymy ten dźwięk, kiedy wracamy z pracy, kot cieszy się z naszego powrotu i radośnie nas wita „no nareszcie wróciłeś, czekałem”

- Ponagląjące przedłużone miauknięcia: słyszymy je zawsze podczas przygotowania posiłku dla kota „szybko, jestem głodny, co się tak ociągasz?!“
- Mruczenie – powszechnie uważa się, że mruczący kot to szczęśliwy kot, czasem jednak ten dźwięk może oznaczać zupełnie coś innego. Koty mruczają w sytuacjach napięcia, stresu i niepokoju. Wydają ten dźwięk w celu uspokojenia siebie i innych kotów np. kocie matki mruczają, aby uspokoić swoje młode, koty chore mruczają, aby uspokoić siebie i dodać sobie otuchy.
- Świergotanie i pieszczanie – dźwięki, które wydaje kot, kiedy jest podekscytowany, często podczas zabawy i przygotowania posiłku.
- Jęczenie – charakterystyczne zawodzenie, pojawia się w chwilach cierpienia fizycznego i psychicznego np. kiedy zamknijemy kota w innym pomieszczeniu. Jeżeli twój kot wydaje taki dźwięk bez specjalnego powodu, koniecznie zabierz go do lekarza!
- Syczenie (parskanie, prychanie) – to oznaka lęku. Kot syczy, kiedy staje w sytuacji zagrożenia i chce odstraszyć przeciwnika.
- Warczenie – gardłowy dźwięk wydawany przez kota, który stara się nastraszyć przeciwnika. Warczenie to sygnał ostrzegawczy, po którym kot może zaatakować albo się bronić.
- Wrzask – pojawia się, kiedy koty podczas walki ranią się wzajemnie lub kiedy nadepnijemy kotu na ogon. Jest oznaką bólu.

Zapachy

Koty to zwierzęta, które nie żyją w grupach, to samotnicy, dlatego komunikacja zapachowa jest dla nich bardzo ważna. W ten sposób przekazują informacje o sobie innym osobnikom, które odbierają te komunikaty o wiele później. Koty pozostawiają swój zapach za pomocą gruczołów wydzielających feromony w różnych obszarach ciała.

Głowa

Na głowie kota (broda, wargi, wibrysy, policzki) znajdują się feromony, które uwalniane są wraz z wydzieliną z gruczołów łojowych. Pocierając głowę i policzkiem, kot zaznacza swój teren i przedmioty, które uznaje za BEZPIECZNE. Kot w ten sposób oznacza (czasem też lizaniem) zaprzyjaźnione psy, koty (aby zapobiec agresji terytorialnej) oraz ludzi. Tych samych gruczołów używają kocury, w miejscach w których spotykają się z kotką w rui. Znaczenie głowę (brodą, policzkiem) ma nie tylko znaczenie chemiczne, ale również wizualne. Koty robią to częściej w obecności innego znajomego kota.

Kał i Mocz

Wraz z moczem obszar genitalny kota wydzielają feromony z gruczołów łojowych znajdujących się w napletku, waginie i cewce moczowej. Wraz z kałem z gruczołów okołoodbywch wydzielane są feromony, które są najsilniejszym zapachem służącym do zaznaczenia terytorium. Kał i mocz są jednym z ważniejszych elementów w komunikacji chemicznej kotów. Ostrzykiwanie moczem jest szczególnie charakterystyczne dla niekastrowanych

kocurów, które w ten sposób oznajmiamy swoje przybycie, pozostawiają o sobie informacje i grożą drugiemu kocurowi. Moment ten jest bardzo charakterystyczny. Kot staje tyłem do wybranej powierzchni i z podniesionym ogonem wypuszcza niewielką ilość moczu na PIONOWĄ powierzchnię (ściany, meble itp.) Kotki również znaczą teren, szczególnie podczas rui. Za pomocą kału kot oznacza granice swojego terytorium lub jakiś szczególny punkt, broniąc dostępu do nich. Jeżeli twój kot, pomimo czystego żwirku i odpowiednio dobranej kuwety, pozostawia „kupę” w widocznym miejscu, jest to bardzo silny sygnał o zaznaczeniu swojego terenu. Takie zachowania przejawiają bardzo silne i pewne siebie koty.

Listwa mleczna

Feromony z gruczołów sutkowych znajdują się w bruzdzie pomiędzy listwami mlecznymi. Feromony te wydzielają tylko kotki karmiące. Utrzymują się one przy skórze kotki do ok. 5 dnia po odstawieniu kociąt. Feromony te działają uspokajająco tak samo dla młodych jak i dorosłych kotów.

Łapy

Kocie łapy również wyposażone są w gruczoły produkujące feromony. Znajdują się one na opuszkach łap oraz między palcami. Feromony wydzielane są razem z potem, głównie w momentach stresu. Oznacza to, że kot za pomocą tych gruczołów oznacza miejsca niebezpieczne. Np. podczas wizyty u lekarza kot w momencie stresu wraz z potem wydziela te feromony i w ten sposób oznacza transporter jako niebezpieczny. Dlatego po każdej wizycie u lekarza należy dokładnie umyć transporter, aby zmyć z niego „zapach strachu”. Podczas drapania kot zostawia ślad nie tylko zapachowy, ale również wizualny, mówiących, że ten teren należy już do danego osobnika.